

продукції буде доцільним організувати на комбінаті установку з виробництва 3–3,5 млн тон на рік залізорудних неофлюсованих окатишів, як першого кроку до промислової реалізації міні металургійного комплексу.

Таким чином, програма мінімізації ризиків надає ВАТ «ІнГЗК» широкий вибір різних інструментів захисту від ризиків при здійсненні зовнішньоекономічних операцій. Однак вони не в змозі забезпечити абсолютного захисту від можливих ризиків, хоча і можуть істотно їх зменшити. Значною мірою ризики можна відвернути шляхом ефективного управління (наприклад, диверсифікацією діяльності тощо). Найбільший ефект можна досягнути за рахунок поєднання, комбінування різних методів управління ризиками: страхування, хеджування, застосування сучасних методів управління, форм і методів розрахунків у зовнішньоекономічних операціях.

Література

1. *Бартон Т.* Риск-менеджмент. Практика ведущих компаний. / Томас Бартон, Уильям Шенкир, Пол Уокер / Пер. с англ. – М.: Издательский дом «Вильямс», 2008. – 208 с.
2. *Вербицька Г. Л.* Вибір заходів обмеження економічного ризику / Г. Л. Вербицька / Економіка: проблеми теорії та практики: Зб. наук. праць. – Дніпропетровськ: ДНУ. – 2009. – Вип. 289, Т. 2. – С. 607-615.
3. *Вітлінський В. В.* Нечітка багатокритеріальна ієрархічна модель підтримки процесів прийняття рішень / Вольдемар Володимирович Вітлінський / – К.: КДЕУ, 2004. – 33 с.
4. *Вітлінський В. В.* Ризик у менеджменті / В. В. Вітлінський, С. І. Наконечний / – К.: ТОВ «Борисфен-М», 2006. – 336 с.
5. *Клименюк М. М.* Управління ризиками в економіці / М. М. Клименюк, І. А. Брижань / – К.: Просвіта, 2008. – 220 с.
6. *Кравченко В.* Сучасні стандарти ризик-менеджменту: основа для побудови дієвої системи управління маркетинговими ризиками компанії / Кравченко В. // – Маркетинг в Україні – 2009 – № 5. – С. 36-41.
7. *Лук'янова В. В.* Економічний ризик: Навч. посібник. / В. В. Лук'янова, Т. В. Головач – К.: Академвидав, 2007. – 464 с.
8. Пояснювальна записка ВАТ «ІнГЗК» за 2013 рік. – 2013 – 158 с.
9. Техніко-економічні показателі горнодобувальних підприємств України за 2007-2008 / Близнюков В. Т., Салганик В. А., Штанько Л. А., Русаненко П. А. / – Кр.Рог.: ГНИГРИ, – 2009. – 178 с.

УДК 33.021:167.23:339

В.В. Рокоча

*доктор економічних наук,
професор кафедри міжнародних економічних відносин,
Університет економіки та права «КРОК»*

До питання про методологію аналізу проблем інформатизації світової економіки

У статті з філософських методологічних позицій розглядається процес інформатизації світової економіки як єдність сутності та форми прояву, розкривається дуальний характер сутності та форми прояву інформатизації економіки, дається якісна оцінка економічної цінності інформатизації.

Ключові слова: інформатизація, інформатизація світової економіки, ІКТ, інформаційна економіка, дуальність процесу інформатизації, світ-системна модель «центр – напівпериферія – периферія».

В.В. Рокоча
доктор экономических наук,
профессор кафедры
международных экономических отношений,
Университет экономики и права «КРОК»

Дуальность процесса информатизации мировой экономики

В статье с философских методологических позиций рассматривается процесс информатизации мировой экономики как единство сущности и формы ее проявления, раскрывается двойственный характер сущности и формы проявления информатизации экономики, дается качественная оценка экономической ценности информатизации.

Ключевые слова: информатизация, информатизация мировой экономики, ИКТ, информационная экономика, дуальность процесса информатизации, мир-системная модель «центр – полупериферия – периферия».

V.V. Rokocha
Doctor of Economics,
Professor of International Economic Relations Department,
«KROK» University

Concerning the methodology of analysis of the world economy informatization problems

In the article from philosophical methodological positions the process of informatization of world economy as unity of essence and form of the display is examined, ambivalent character of essence and form of display of informatization of economy is opened, the quality estimation of economic value of informatization is given.

Keywords: informatization, informatization of world economy, ICT, informative economy, dualness of informatization process, world-system model «centre - semiperiphery - periphery».

Постановка проблеми

Світовий інформаційно-комунікаційний комплекс має відносно коротку історію. Початок його формування припав на останню чверть ХХ ст., і за цей невеликий час він пройшов технологічну, регуляторну та організаційно-структурну революцію, що дало йому змогу стати провідним двигуном еволюційного розвитку інформаційної економіки. Нині це один з найбільших секторів світової економіки: 6,0% світового ВВП (3,2 млрд євро), зайнятість – від 6 до 8% від загальної чисельності активного населення, інвестиції – 14-20% продукту, що ним генерується, рентабельність виробництва – від 16% до 45% по окремих сегментах. [1]. У ХХІ ст. інформаційні технології перетворилися на окрему галузь світової економіки. За висловом Ч. Лідбітера, інформація стала основним фактором розвитку суспільства [2]. За прогнозами міжнародних аналітичних агенцій, високі темпи зростання галузі – майже 9% – будуть властиві протягом наступних 3-5 років всім країнам світу. [3]. На сьогодні практично не існує країни, яка не була б частиною світового інформаційного простору.

За своєю внутрішньою суттю процес інформатизації є двоїстим. З одного боку, спрощуючи комунікаційну складову, він, як результат своєї дії, сприяє зростанню ефективності та підвищенню рівня зрілості світової економіки, що спричиняє її трансформацію в якісно нове утворення. З іншого, проявляючись насамперед в техніко-матеріальних засобах, він не спрямовується на соціально-економічну сторону, а стосується насамперед розширення інформаційних потоків, мало враховуючи їх змістовне наповнення. Недоврахування якісних параметрів є одним із чинників уповільнення економічної модернізації світової системи. І оскільки розповсюдження інформації є глобальним та динамічним, то дуальність процесу впливає на всі системоутворюючі елементи світової економіки. Кожен з них зазнає двоїстого впливу інформатизації.

Розуміння двоїстості процесу інформатизації є необхідним для визначення тенденцій розвитку світової та національних економік, бо останній корелюється з рівнем їх інформатизації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Вивчення проблем інформатизації економіки набуло актуальності з часів становлення постіндустріалізму як науки. Даніель Белл, Фріц Махлуп, Мануель Кастельс заклали підвалини цього вчення, які надалі було розвинуто в роботах Герберта Шиллера (що розглядав питання потреб розвинутого капіталізму в інформації та маніпулювання нею), Юргена Хабармаса (автор відомої тези про занепад інформації), Ентоні Гідденса (який акцентував на інформації як інструменті спостереження і контролю), Жана Бодрійяра та Зігмунда Баумана (які зосередилися на розкритті ролі знаків у сучасному світі), Пітера Дракера (який поставив питання про вплив інформації на працю та її продуктивність, а також на самих носіїв праці). Узагальнену характеристику з проривом у визначенні дуального характеру інформатизації суспільства було зроблено видатним англійським ученим Френком Уебстером [4]. Серед українських учених-економістів особливого значення в цьому контексті мають роботи Я. Жаліла, Ю. Макогона, А. Чухна, привертають увагу також дослідження розвитку інформаційного суспільства в Україні філософа І. Арістової та правника Н. Савінової, вельми цікавими щодо інформаційної політики є роботи К. Белякової.

Не вирішені раніше частини загальної проблеми

Динамічний і всеохоплюючий характер інформатизації економіки, її двоїстість та здатність до глобального розповсюдження, постійного оновлення існуючих елементів і формування та розвитку нових вимагають наукового моніторингу, який, з одного боку, носив би комплексний характер, з іншого – дав би змогу виявити основоположні тенденції, що є визначальними для розвою національних та світової економік. Наразі останнє – вплив дуальності процесу інформатизації на світовий економічний простір – наукою досліджено недостатньо через постійну оновлюваність його структурних елементів та занадто стрімке поширення.

Формулювання цілей статті

Мета статті полягає в тому, щоб через визначення сутності та форм прояву процесу інформатизації світової економіки показати його дуальний характер і на основі цього дати оцінку ролі інформатизації у розвитку світової економіки.

Виклад основного матеріалу

Основною тенденцією сучасного етапу розвитку світової економіки є її перехід від індустріального типу, який ґрунтувався на природному характері від-

творення та ефективному застосуванні матеріальних ресурсів, до постіндустріального або інформаційного, який передбачає технологічний характер відтворення, безперервне нагромадження нових знань завдяки всебічному використанню людського інтелекту [5]. Інформація і знання стають стратегічним ресурсом, масштаби використання та доступ до якого визначально впливають на сучасний світовий економічний розвиток, оскільки відбувається спрощення процесу комунікації на всіх рівнях – від міждержавного до міжсуб’єктного, завдяки чому прискорюються темпи глобальної економічної інтеграції.

Динаміка секторальної структури ВВП провідних країн світу вказує на наявність сталої тенденції до зростання частки третинного сектора (табл. 1), причому найбільш динамічне зростання в останні роки в секторі демонструють ІТ-технології (табл. 2):

Таблиця 1

Динаміка структури ВВП провідних країн світу

Країна	Первинний сектор		Вторинний сектор		Третинний сектор	
	1960-ті рр.	2014 р.	1960-ті рр.	2014 р.	1960-ті рр.	2014 р.
США	1970 – 3,6%	1,6 %	1970 – 35,2%	20,6 %	1970 – 61,2%	77,8 %
Німеччина	1970 – 3,7%	0,7 %	1970 – 48,1%	30,4 %	1970 – 48,2%	68,9 %
Японія	1970 – 5,1%	1,2 %	1970 – 45,5%	26,8 %	1970 – 51,3%	72 %
Велика Британія	1970 – 2,9%	0,6 %	1970 – 42,1%	19,9 %	1970 – 55,0%	79,5 %
Франція	1970 – 8,1%	1,7 %	1970 – 35,1%	19,4 %	1970 – 56,8%	78,9 %
Канада	1965 – 6,5%	1,6 %	1970 – 35,1%	28,6 %	1970 – 60,2%	69,7 %
Італія	1970 – 8,8%	2,2 %	1970 – 39,3%	23,4 %	1970 – 52,0%	74,4 %
Китай	1960 – 22,3%	9,2 %	1960 – 44,9%	42,7 %	1960 – 32,8%	48,1 %

Джерело: [13]

Таблиця 2

Динаміка частки ІТ-технологій у ВВП окремих країн світу

Країна	Частка ІТ-технологій у ВВП країни		Країна	Частка ІТ-технологій у ВВП країни	
	2006 р.	2016 р. (прогноз)		2006 р.	2016 р. (прогноз)
Велика Британія	8,3	12,4	Японія	4,4	5,6
Південна Корея	5,4	8,0	США	4,7	5,4
Китай	5,5	6,9	Мексика	2,1	4,2
ЄС	2,8	5,7	Німеччина	3,8	4,0
Індія	2,6	5,6			

Джерело: [14]

Протягом останніх років у секторі активізувалася консолідаційна тенденція, яка вилася в ефект масштабу, який надає можливості суттєво скоротити витрати його провідним суб’єктам. Перша хвиля таких угод відбулася в секторі телекомунікаційних мереж в Німеччині, згодом вона охопила Австрію, Францію та Ірландію. Надалі консолідаційна тенденція почала діяти на інших континентах. У Бразилії, наприклад, Telefonica Brasil віддала 9 млрд дол., аби придбати національного інтернет-провайдера Global Village Telecom. У 2012 р. обсяг угод у сфері телекомунікацій у світі становив 33 млрд дол. [6].

Паралельно з консолідацією в телекомунікаціях поглинання та злиття стали

активно використовуватися фіксованим та мобільним зв'язком, а також мережею Інтернет. У сфері мобільного зв'язку у 2012 р. було укладено угод про поглинання на суму у 40,1 млрд дол., аналогічні процеси в мережі Інтернет становили 27,5 млрд дол. [6]. У 2014 р. у сфері високих технологій, ЗМІ та телекомунікацій було досягнуто рекордного результату: сукупна вартість угод злиттів та поглинань становила 764 млрд дол. [7].

Стрімке поширення і використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у всіх сферах життєдіяльності людини та на всіх етапах її економічної взаємодії супроводжується посиленням залежності світової економічної системи від безперервного надходження та використання інформації. За своєю суттю це є процес інформатизації світової економіки. Однак цим його сутність не вичерпується. Вона є більш глибокою. По-перше, інформатизація економіки полягає не стільки в кількості комп'ютерної техніки і нових інформаційних технологій (ІТ), скільки в ступені їх проникнення в сферу господарської діяльності суспільства. В Японії, наприклад, уже в середині 1970-х років робили спроби виміряти параметри зростання інформатизації суспільства, застосовувавши кількісні показники зміни числа телефонних розмов та засобів доставки інформації. Це були перші і найпростіші критерії продуктивності інформатизації. Згодом американський підприємець і дослідник Марк Порат розширив базу емпіричного аналізу, увівши в науку і практику господарювання поняття «інформаційний сектор в економіці», який нині визначається як сукупність галузей господарства, основним продуктом яких є науково-технічна інформація у всіх її видах і формах, у тому числі інформаційні продукти і засоби їх виробництва [8, с. 105]. Специфіка даного сектора економіки полягає у тому, що тут інформація відіграє першочергову роль не тільки як кінцевий результат економічної діяльності, але й найважливіша її передумова [9]. М. Порат запропонував поділити інформаційний сектор на первинний та вторинний, об'єднання яких вивело його на поняття «неінформаційні елементи економіки».

Нова методологія заклала основу для статистичного аналізу ступеня інформатизації суспільства. Використавши її, М. Порат дійшов висновку, що економіка США є інформаційною, бо в її основі лежить діяльність з виробництва інформаційного продукту та інформаційних послуг. Однак і цей підхід не є бездоганним. Причина цього – недоврахування економічної цінності інформації та інформаційної діяльності. Переважна більшість визначень інформації, що даються сучасною літературою, не враховує її якісні параметри – зміст. Коротку, але ємну характеристику цього факту дав французький соціолог Ж. Бодрійяр: «Інформації стає все більше, а сенсу все менше» [10].

В класичній теорії інформації К. Шеннона та У. Уівера інформація трактується як кількість, що вимірюється в бітах і визначається як імовірнісна частотність символів. Теорія дає визначення інформації незалежно від її змісту, розглядаючи ту як частину фізичного світу і нехтуючи фактом, що інформація завжди про щось. Хоча в теорії інформації цінність інформації і пропонується визначати за двома напрямками – кількісному та якісному, проте зробити це вкрай складно, а часто і неможливо. Якщо кількісний вимір є достатньо простим – біти та похідні від них величини, тоякісний складається з двох підходів – семантичного та прагматичного. Семантичний призначений дати змістовну оцінку інформації і розраховується як кількість знаків та кількість показників, прагматичний орієнтований на оцінку інформації з конкретної позиції отримувача, через що визнається як суб'єктивний, бо пов'язаний з визначенням повноти, своєчасності та точності. Проте жоден фахівець не в змозі сьогодні визначити співвідношення

між корисною і шкідливою, достовірною і сумнівною, змістовною та беззмістовною, актуальною та застарілою, репрезентативною та не репрезентативною, моральною та аморальною інформацією, яку пропонує всесвітня інформаційна мережа. Економічна і соціальна цінність інформації, як правило, залишаються поза увагою. Внаслідок цього унеможлиблюється об'єктивність оцінки її значення для суспільства.

Відтак визначення сутності інформатизації світової економіки через ступінь проникнення ІТ в господарську діяльність є обмеженим: прямої кореляції між кількісними та якісними показниками інформатизації економіки немає, високий ступінь проникнення ІТ в економіку не є показником високого ступеня соціально-економічної цінності інформації. Таким чином, по-друге, інформатизація економіки є дуальним процесом, причини чого містяться в специфіці оцінки цінності інформаційної діяльності.

Дуальність інформації проявляється і в її подвійній приналежності. Оскільки використання інформації одним користувачем не суперечить використанню її іншим або іншими, то інформація водночас є і суспільною, і приватною. Знання, закладені в інформаційному продукті особистого користування, не можуть бути збережені в таємниці протягом тривалого часу, бо інформаційні продукти не відчужуються від виробника, їх виробництво і споживання практично нероздільні. Розповсюджуючи свій товар серед покупців, продавець інформації не позбавляється його. Ця двоїстість інформації до цього часу не знайшла свого вирішення: економічні обмеження розповсюдження інформації для суспільного і приватного користування в контексті її приналежності не визначені [11]. Приналежність двоїстість інформації є провідним чинником формування її основних якісних параметрів: репрезентативність, змістовність, доступність, достатність, своєчасність, точність, достовірність, актуальність та захищеність.

Отже, процес інформатизації світової економіки за своєю суттю є двоїстим та об'єктивно обумовленим. Як глобальний процес він просторовопроникає у всі сфери економічного життя, формуючи залежності останніх від ІКТ, як приналежністю невизначений він проявляється в отриманні економічного ефекту, який втілюється в різних типах економічної цінності.

Методологічно аналіз сутності вимагає виявлення форм прояву. Виходячи із сутності інформатизації економіки, форма прояву може бути ідентифікована як мережева (інформаційна) економіка, яка формується на основі єдиного інформаційно-комунікаційного простору, який охоплює всю світову економіку. В цьому знаходять своє відображення (а) глобальність процесу інформатизації та його націленість на посилення залежності людської взаємодії та ІКТ, (б) становлення ринку інформації зі специфічним товаром «інформація», (в) формування мережі інформаційного обміну, (г) дематеріалізація та інтелектуалізація виробництва, (д) поява нових форм економічної діяльності (від телероботи до електронної торгівлі та віртуальних банків) і врешті (е) розповсюдження і використання інформації як умови економічного розвитку.

Форма прояву інформатизації економіки, як і її сутність, має двоїстий характер. Він закладений у саму мережеву економіку. Масштабність впливу процесу інформатизації світової економіки на її розвиток визначає рівень зрілості мережевої економіки. За даними глобальної агенції We are social «European digital Landscape 2014», у 2014 р. масштаби процесу інформатизації світової економіки описувалися такими параметрами (табл. 3):

Таблиця 3

Глобальні масштаби проникнення ІТ

Загальна кількість населення 7 095 476 818	Інтернет-користувачі 2 640 432 161	Активні користувачі соціальних мереж 1 858 450 660	Активні абоненти мобільного зв'язку 6 572 950 124
Міське – 52% Сільське – 48%	Проникнення Інтернету 37%	Проникнення соціальних мереж 26%	Проникнення мобільного зв'язку 93%

Джерело: [15]

Наведені в таблиці 3 дані вказують на пріоритетність використання мобільного зв'язку як напряму інформатизації світової економіки та на відносно високий рівень проникнення Інтернету у світовий простір, а це означає, що формується глобальний характер розповсюдження ІКТ. Однак за індексом мережевої готовності, який вимірює рівень розвитку ІКТ конкретної країни, останні досить сильно різняться. Ця тенденція виникла у часи формування світового інформаційно-комунікаційного комплексу і зберігається до цього часу. У 2015 р. у світовому рейтингу мережевої готовності першість посіла Фінляндія з 6 балами із 7 можливих. Далі місця першої п'ятірки розподілили між собою Сінгапур, Швеція, Нідерланди та Норвегія [12]. Провідні країни світу, що визначають рух світової економіки, до першої п'ятірки не потрапили (табл. 4), проте кожна з них демонструє перші позиції по окремих складових цього індексу. Так, у США є одним з найвищих у світі рівень розвитку ІКТ структури (4 місце), хоча за індексом доступу до мережі Інтернет країна посідає 71 місце; Німеччина, вслід за США, займає 5-те місце за розвитком ІКТ структури і 4місце – за здатністю підприємств до інновацій; Японія – 2 місце у використанні ІКТ у бізнесі і найвищий у світі рівень використання мобільного зв'язку; Велика Британія – 4 місце в індивідуальному використанні ІКТ громадянами; основною причиною відставання Франції від інших провідних країн Всесвітній економічний форум називає низький рівень інноваційного бізнес-середовища в країні.

Таблиця 4

Рейтинг мережевої готовності провідних країн світу
(І – індекс, М – місце за рейтингом)

Країни	2008-2009		2009-2010		2013		2014		2015	
	I	M	I	M	I	M	I	M	I	M
США	5,68	3	5,46	5	5,57	9	5,61	7	5,60	7
Німеччина	5,17	20	5,16	14	5,43	13	5,50	12	5,50	13
Японія	5,19	17	4,89	21	5,24	21	5,41	16	5,60	10
Велика Британія	5,27	15	5,17	13	5,64	7	5,54	9	5,60	8
Франція	5,17	19	4,99	18	5,06	26	5,09	25	5,20	26

Джерело: [16]

Україна в цьому рейтингу займає серединне положення (табл. 5). При достатньо високих показниках «готовність до використання ІКТ» (28 місце) та «доступність ІКТ» (10 місце) Україна посідає 94 місце за рівнем використання ІКТ та 104 місце за рівнем розвитку ІКТ-середовища.

Останню п'ятірку світового рейтингу (місця 139–143) представили М'янма (2,5), Ангола (2,5), Бурунді (2,4), Гвінея (2,4), Чад (2,3). [03].

Наведені дані дають можливість зробити ще один висновок – глобальний характер розповсюдження ІКТ є асиметричним. Мир-системна модель І. Валлер-

Динаміка індексу мережевої готовності України

	2008-2009		2009-2010		2013		2014		2015	
	I	M	I	M	I	M	I	M	I	M
Україна	3,88	62	3,53	82	3,87	73	3,87	81	4,00	71

Джерело: [17]

стайна «центр – напівпериферія – периферія» репрезентує економіку як систему взаємопов’язаних і взаємодіючих між собою зон. «Країни центру» – найбільш економічно активні райони з передовими технологіями (місце зародження технологічних нововведень) – це, як правило, країни з інформаційною економікою; «країни периферії» – переважно аграрно-сировинні країни з невеликою концентрацією населення, що характеризується архаїчністю, відсталістю, можливостями легкої експлуатації з боку центру; «напівпериферія» – індустриальні країни, які відіграють специфічну роль «посередника» між центром та периферією. Україна належить саме до цієї групи країн.

Центр постійно домінує над периферією, і забезпечується це за рахунок інноваційної діяльності: у центрі найбільш інтенсивні контакти та доступ до інформації. Галузі, що найменше відповідають статусу центра (наприклад, «старі» галузі промисловості – металургія, трудомісткі виробництва в нових галузях і деякі невиробничі, наприклад, вузькоспеціалізовані науково-дослідні фундації) витісняються у найближчу (напівпериферію), а потім і далеко периферію. Відносини у центрі також складаються як асиметричні. Має рацію Джефрі Сакс, коли заявляє, що сьогодні світ розподілений не ідеологічно, а технологічно. Менша частина планети, на якій проживає приблизно 15% її населення, практично забезпечує решту світу технологічними інноваціями. В галузі телекомунікацій США та ЄС забезпечують 59% світових продаж, найвищі у світі темпи виробництва програмного забезпечення демонструють США, Ізраїль, Фінляндія, Ірландія і останнім часом «ІТ-орієнтована» Індія, 74% світового виробництва інформаційних послуг та програмного забезпечення припадає нині на грантів світової економіки. Саме їхні компанії – Apple, Microsoft, Google, Nokia, Motorola, Intel та Hewlett-Packard – займають провідні позиції в світовому виробництві та світовому експорті інформаційних продуктів.

Друга частина світу включає приблизно половину населення планети, переважна частина економіки якої визначається як швидкозростаюча. Вона здатна не тільки впроваджувати інформаційні технології у свою систему виробництва та споживання, а й виробляти засоби зв’язку та інформаційні послуги. Найбільшу увагу цьому виробництву приділяють Китай, Індія, країни АТР в цілому. Темпи його зростання в цих країнах коливаються в межах 13–20% річних.

Решта світу, яка складається приблизно з третини жителів планети, є технологічно відірваною – вона і сама не створює інформаційні продукти, і закордонні технології не впроваджує.

Отже, маємо кількісну характеристику процесу інформатизації світової економіки, яка відбиває рівень її мережизації. За цим критерієм двоїстість процесу проявляється в асиметричності мережевої економіки. Залишається встановити якісні критерії дуальності форми прояву інформатизації.

Перше питання, яке у зв’язку з цим виникає, це питання про те, а що власне є мережа в контексті світової економіки. У випадку процесу інформатизації розглядаються інформаційні мережі, тобто мережі, які призначені для обробки, збереження та передачі даних. Та чи обмежується поняття мережизації світової еконо-

міки лише створенням інформаційних мереж? Господарське ядро сучасної світової економіки складають мережі постачальників, споживачів, виробників, мережі малих та великих підприємств, стратегічні альянси. Відтак мережизація світової економіки є результатом розвитку не лише інформаційних, а й ділових мереж.

Вважається, що прообразом ділових мереж були родинні господарські мережі Китаю, але закономірним явищем стає їх створення лише під впливом інформатизації економіки. Їхня ділова активність відбувається в реальному часі без просторових обмежень, і можливим це стало завдяки цифровим технологіям в телекомунікаційних мережах. Останні є технологічною основою ділових мереж, і міра їхнього розвитку є похідною від рівня зрілості ІКТ. Яким же має бути рівень зрілості телекомунікаційних мереж, аби спричинити розвиток ділових мереж? Чи достатньо для цього наявності цифрових мереж? Чи мають бути ще додаткові чинники для посилення горизонтальних зв'язків між інтернаціональними економічними агентами?

Економічна цінність мережизації для світової економіки полягає в тому, що інформаційні мережі можуть бути використані, по-перше, як базис для електронного бізнесу, основною складовою якого є електронна комерція, по-друге, як базис для зміцнення традиційних господарських зв'язків між господарськими суб'єктами та становлення горизонтальних господарських зв'язків, як основи ділової мережі, цю функцію можуть виконувати лише телекомунікаційні мережі достатньо високого рівня зрілості. Прикладом останнього може бути стратегія компанії Facebook, яка, придбавши у 2013 р. компанію Instagram за 1 млрд дол., купила сервіс обміну повідомлень WhatsApp Inc. за 19 млрд дол., завдяки чому суттєво полегшила переведення свого бізнесу на мобільну платформу. Таким чином, дуальність мережизації як форми прояву інформатизації світової економіки проявляється, з одного боку, у формуванні двох різнорідних типів мереж, які пов'язані між собою причинно-наслідковою залежністю, з іншого – у залежності формування і розвитку ділових інтернаціональних мереж від рівня зрілості інформаційних мереж.

Оскільки інформатизація світової економіки є динамічним процесом, то її сутність та форми прояву мають тенденцію до змін, які засвідчують процес розвитку. З цієї точки зору, трансформація сутності знаходить своє відображення у зміні соціального статусу суб'єктів процесу: відбувається активний процес формування нового класу – класу інтелектуалів, які є носіями знань, і класу тих, хто до цього непричетний. Класове розшарування не є антагоністичним, хоча клас інтелектуалів здатний створювати готову продукцію фактично без використання людської праці. У відповідності до цього відбуваються зміни в системі суспільних цінностей, переваги все більше віддаються інформаційним, а не матеріальним цінностям. Не випадково Е. Тоффлер вказував на те, що в новому середовищі радикальні зміни у сфері виробництва спричинюють соціальні зміни, які захоплюють дух. Щодо трансформації форми прояву, то вона проявляється, по-перше, через розвиток секторів B2B, B2C, B2G, C2C, G2C у формуванні конструктивної взаємозалежності суб'єктів інформатизації економіки: бізнесу, індивідів, соціальних груп та держави, по-друге, у підтягуванні рівня інформатизації національних економік напівпериферії до рівня ядра та поступовим охопленням процесами інформатизації економіки країн периферії, по-третє, у перетворенні інформаційної діяльності на реальну продуктивну силу розвитку світової економіки, яка через інформаційний обмін між суб'єктами інформатизаційного процесу стимулює розвиток співробітництва і кооперації, звужуючи масштаби конкурентних відносин та зменшуючи їхні руйнівні наслідки.

Висновки

Інформатизація світової економіки за своєю сутністю є двоїтим процесом. Проявляючись у глобальному проникненні ІКТ у всі світогосподарські структури, вона не може бути однозначно визначена як соціально і економічно цінна через суб'єктивний характер, що визначає її змістовність, достовірність, актуальність та корисність. Невизначеність приналежності інформаційної діяльності посилює цю двоїстість. Дуальність сутності інформатизації світової економіки породжує дуальність форм прояву. Асиметричність глобальної мережевої економіки, домінування в ній різнорідних мереж є типовими проявами двоїстої сутності інформатизації світової економіки.

Динамічність процесу інформатизації світової економіки детермінує розвиток суспільних цінностей та соціальних і економічних законів людського середовища, яке формується і прогресує під впливом інформатизації.

Література

1. ІКТ-комплекс: хто сьогодні в доме всему голова / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nag.ru/go/text/26319>
2. Цит. по: Уэбстер Ф. Теории информационного общества / Фрэнк Уэбстер; Пер. с англ.; Под ред. Е. Л. Варгановой. – М.: Аспект Пресс, 2004. – С. 22.
3. Мирзабеков А. М. Новый виток в мировой экономике: развитие деловых информационных услуг // Российское предпринимательство. 2012. – 3 24. – С. 5-12.
4. Уэбстер Ф. Теории информационного общества / Фрэнк Уэбстер; Пер. с англ.; Под ред. Е. Л. Варгановой. – М.: Аспект Пресс, 2004. – 400 с.
5. Марчук Л. П. Сучасна інформатизація суспільства та її вплив на інформаційні процеси / Л. П. Марчук // Вісник аграрної науки Причорномор'я. – 2012. – No 1 (65). – С. 37-44.
6. Слияния и поглощения в IT-отрасли стабильно растут / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.vestifinance.ru/articles/25988>
7. Рогожин А. А. Сектор высоких технологий, СМИ и телекоммуникаций набирает силу на волне слияний и поглощений / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.imemo.ru/index.php?page_id=502&id=1647
8. Нижегородцев Р. М. Информационная экономика. Книга 2. Управление беспорядком: Экономические основы производства и обращения информации: монография / Р. М. Нижегородцев. – Москва – Кострома: Московский государственный университет им. М. В. Ломоносова; Костромской государственный университет им. Н. А. Некрасова, 2002. – 173 с.
9. Ткачова А. В. Специфіка і тенденції розвитку інформаційного сектора економіки України / А. В. Ткачова // Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com>.
10. Цит. по: Уэбстер Ф. Теории информационного общества. – М.: Аспект Пресс, 2004. – 400 с.
11. Экономическая ценность. Большая энциклопедия нефти и газа. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ngpedia.ru/id583362p3.html
12. World Economic Forum «Global Information Technology Report 2015» / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reports.weforum.org/global-information-technology-report-2015/>
13. The world factbook / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.cia.gov/library/publications/the-worldfactbook/>; Indicators of Economic policy & External Debt/ [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://data.worldbank.org/indicator/>.
14. Мирзабеков А. М. Новый виток в мировой экономике: развитие деловых информационных услуг // Российское предпринимательство. 2012. – № 24. – С. 5-12.
15. Global agency We are social «European digital landscape 2014» / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://wearesocial.net/blog/2014/02/social-digital-mobile-europe-2014/>
16. World Economic Forum «The Global Competitiveness Report» / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.weforum.org/reports?filter\[type\]=Competitiveness](http://www.weforum.org/reports?filter[type]=Competitiveness); World Economic Forum «Global Information Technology Report 2015» / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reports.weforum.org/global-information-technology-report-2015/>.
17. World Economic Forum «The Global Competitiveness Report» / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.weforum.org/reports?filter\[type\]=Competitiveness](http://www.weforum.org/reports?filter[type]=Competitiveness); World Economic Forum «Global Information Technology Report 2015» / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reports.weforum.org/global-information-technology-report-2015/>.